

บทที่ 2

หลักการและปัญหาของสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อ เป็นเอกเทศสัญญาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 - 574 สิทธิและหน้าที่ที่คู่สัญญาต้องรับผิดชอบกันจึงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มูลเหตุสำคัญที่ทำให้คู่สัญญาตกลงใจทำสัญญาเช่าซื้อแทนที่จะทำสัญญาประเภทอื่น เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สินนั้น เนื่องจากในการทำสัญญาซื้อขาย ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาครบถ้วนจึงจะได้กรรมสิทธิ์และได้ใช้สอยประโยชน์ในทรัพย์สิน ส่วนการเช่าทรัพย์สินนั้น ผู้เช่าได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน แต่ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการทำสัญญาเช่าซื้อนั้น ผู้เช่าซื้อสามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินและยังได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินด้วย โดยการชำระราคานั้นได้กำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ไว้แน่นอน เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนซึ่งผู้เช่าซื้อที่กำลังจะชำระเป็นรายงวดได้ จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้เช่าซื้อชวนขอหาเงินมาผ่อนชำระราคา ส่วนการที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ตกลงให้ผู้เช่าซื้อทรัพย์สินนั้นก็เพราะต้องการขายสินค้าอยู่แล้ว แต่ติดขัดที่ผู้ซื้อไม่สามารถชำระราคาสินค้าได้ทันที จึงคิดวิธีการขายสินค้า โดยให้ผู้ซื้อผ่อนชำระเงินกับบวกดอกเบี้ยเข้าไปในราคาสินค้าดังกล่าวด้วย ทำให้ผู้ซื้อสามารถซื้อสินค้าดังกล่าวได้ และผู้ขายสามารถขายสินค้าได้ปริมาณมากขึ้น ในปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจให้ผู้เช่าซื้อส่วนใหญ่เป็นสถาบันทางการเงิน ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย มีแนวโน้มจะควบคุมการให้สินเชื่อสินค้าบางประเภท เช่น เช่าซื้อรถยนต์¹

---

¹"ข่าวสั้น," แนวหน้า (31 มกราคม 2539) : 17.

ในการปฏิบัติทุกวันนี้ปรากฏว่าผู้ชายทรัพย์สินนั้น ตกกลางทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ โดยผู้ชายต้องการรับเงินตามราคาสินค้าทันที ผู้ชายหรือผู้ซื้อจึงมักไปติดต่อธนาคารหรือบริษัทเงินทุนต่าง ๆ ให้ผู้ซื้อกู้เงินโดยธนาคารหรือบริษัทเงินทุนจะเป็นผู้ให้เข้าซื้อ สาเหตุที่ธนาคารหรือบริษัทเงินทุนให้ผู้เข้าซื้อมาทำสัญญากับตน เนื่องจากธนาคารหรือบริษัทเงินทุน ได้รับประโยชน์โดยการเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เข้าซื้อ และยึดเงินค่าเข้าซื้อที่ส่งมาแล้วทั้งหมดหากผู้เข้าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเข้าซื้อ แต่ประการที่สำคัญคือ สถาบันการเงินเหล่านี้จะระดมเงินฝากจากประชาชนมาให้ผู้เข้าซื้อกู้ซึ่งจะได้ผลกำไรมากกว่าการให้ประชาชนกู้เงินตามปกติ เพราะการกู้เงินมีกฎหมายห้ามคิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ หากเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ย่อมเป็นโมฆะ และคู่สัญญาจะตกลงยกเว้นกฎหมายที่ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไม่ได้

อย่างไรก็ตามลักษณะของสัญญาเข้าซื้อ ในปัจจุบันยังคุ้มครองผู้เข้าซื้อไม่เพียงพอ ก่อให้เกิดปัญหาที่ทำให้ผู้เข้าซื้อได้รับความเสียหายอันส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า น่าจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องนี้ จึงเห็นสมควรศึกษาลักษณะและปัญหาที่เกิดจากสัญญาเข้าซื้อ

ลักษณะของสัญญาเข้าซื้อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 572 ได้ให้นิยามความหมายของสัญญาเข้าซื้อไว้ดังต่อไปนี้ "อันว่าเข้าซื้อนั้น คือสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เข้า และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เข้า โดยเงื่อนไขที่ผู้เข้าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราวสัญญาเข้าซื้อ ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าเป็นโมฆะ" ตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสัญญาเข้าซื้อมีลักษณะดังนี้

1. เป็นสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า หากไม่ใช่เจ้าของจะนำทรัพย์สินนั้นมาทำสัญญาเช่าซื้อไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดีแม้ในขณะที่ทำสัญญาเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน แต่ผู้เช่าซื้อได้ตกลงให้ผู้ให้เช่าซื้อไปซื้อทรัพย์สินนั้นมาเพื่อทำสัญญาเช่าซื้อ อันมีลักษณะเป็นการทำสัญญาเช่าซื้อล่วงหน้า โดยมีเจตนาให้มีผลบังคับในเมื่อเจ้าของทรัพย์สินได้ขายทรัพย์สินที่จะให้เช่าซื้อให้ผู้ให้เช่าซื้อแล้ว สัญญาเช่าซื้อดังกล่าวผูกพันคู่สัญญาได้²

ในกรณีนิติบุคคลเป็นผู้ให้เช่าซื้อ และไม่มีวัตถุประสงค์ในทางให้เช่าซื้อทรัพย์สิน เมื่อผู้เช่าซื้อตกลงทำสัญญาและปฏิบัติต่อกันตามสัญญาแล้ว จะมาอ้างเหตุว่าผู้ให้เช่าซื้อไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไม่ได้ สัญญาเช่าซื้อจะมีผลใช้บังคับได้³

สำหรับผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินมือเปล่า นั้นแม้จะมีเพียงสิทธิครอบครอง ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ ผู้มีสิทธิครอบครอง ก็น่าจะมีสิทธินำที่ดินมือเปล่า นั้นออกให้เช่าซื้อได้ เพราะผู้ที่มีสิทธิครอบครองที่ดินมือเปล่า ย่อมมีฐานะเสมือนเจ้าของทรัพย์สินและมีสิทธิดีกว่าบุคคลอื่น⁴

2. มีคำมั่นของเจ้าของว่าจะขาย หรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า คือเจ้าของทรัพย์สินนั้นผูกพันตนด้วยคำมั่นว่าจะขาย หรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า เมื่อผู้เช่าได้ชำระค่าเช่าตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว การให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่านี้ตามต้นร่างฉบับอังกฤษใช้คำว่า "Property" ซึ่งอาจแปลว่ากรรมสิทธิ์หรือสิทธิ ดังนั้นที่ว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่าซื้อ หรือเป็นการใช้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อก็ได้ เช่น ก ตกลงเช่าซื้อรถยนต์จาก ข เมื่อ ก ใช้เงินครบถ้วนตามที่ตกลงกันไว้แล้ว ก

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2058/2520, 3718/2525, 331/2531.

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1845/2530.

⁴ ารวิทย์ ฤทธิพิศ, กฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมคำพิพากษาศาลฎีกา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2537), หน้า 24.

ไม่ประสงค์จะให้โอนรถยนต์เป็นของ ก เอง แต่ประสงค์จะให้ผู้เช่าซื้อโอนเป็นกรรมสิทธิ์ของบุตรชาย ก เลขที่เดียว ดังนี้ ก ก็มีสิทธิให้ผู้เช่าซื้อโอนเป็นกรรมสิทธิ์ของบุตรชายได้เลขโดยไม่ต้องโอนมาเป็นกรรมสิทธิ์ของ ก ก่อน ก็ชอบที่จะทำได้เพราะกฎหมายบัญญัติให้ตกเป็นสิทธิแก่ ก ผู้เช่าซื้อแล้ว ก จะทำอะไรเกี่ยวกับรถคันนั้นก็ย่อมทำได้ภายใต้กฎหมาย⁵

3. มีเงื่อนไขให้ผู้เช่าใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว ในข้อนี้ นับเป็นข้อสำคัญของสัญญา เพราะหากไม่มีข้อตกลงเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราวแล้ว ก็ไม่เป็นสัญญาเช่าซื้อ⁶

ในสัญญาเช่าซื้อ คู่กรณีอาจตกลงชำระค่าเช่าซื้อกันเพียงสองงวดก็ได้ และไม่จำเป็นที่แต่ละงวดจะต้องมีอัตราเช่าซื้อที่เท่ากัน ทั้งไม่จำเป็นว่าจะต้องชำระเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน⁷

เมื่อพิเคราะห์ดูบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะเช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁸ มีลักษณะคล้ายสัญญาเช่าซื้อของประเทศอังกฤษที่บัญญัติไว้ใน The Hire Purchase Act, 1965

⁵ไพจิตร ปุณณพันธ์, "ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ," บทบัญญัติ เล่มที่ 30 ตอนที่ 1 พ.ศ.2516, หน้า 69.

⁶ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 460/2488.

⁷วรวีทย์ ฤทธิพิศ, กฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมคำพิพากษาฎีกา, หน้า 30. และในคำพิพากษาฎีกาที่ 660/2526 ที่วินิจฉัยว่าในสัญญาเช่าซื้อนั้น คู่สัญญาอาจตกลงค่าเช่าซื้อเป็น 2 งวดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องกำหนดการผ่อนชำระเป็นรายวัน รายเดือน หรือรายสัปดาห์ สัญญาระหว่างจำเลยกับผู้ร้องจึงเป็นสัญญาเช่าซื้อ มิใช่สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด

มาตรา 1 ซึ่งในทางปฏิบัติสัญญาเช่าซื้อของประเทศอังกฤษ จะแบ่งเป็น 2 ประเภท^a

ประเภทแรก คือสัญญาที่ผู้ให้เช่าซื้อ เจ้าทรัพย์นั้นโดยกำหนดค่าเช่า และให้สิทธิผู้เช่าซื้อที่จะแสดงเจตนาซื้อสินค้านั้น เมื่อได้ชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วน แล้ว แต่ต้องชำระเงินอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่าค่าใช้สิทธิเลือกซื้อสินค้า ซึ่งเงินค่าซื้อทรัพย์กำหนดขึ้นเพื่อเป็นพิชิตเท่านั้น

ประเภทที่ 2 คือสัญญาประเภทที่กำหนดราคาทรัพย์สินไว้ตั้งแต่แรกและรวมอยู่ในราคาเช่าพร้อมกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น จะโอนไปยังผู้เช่าโดยอัตโนมัติ เมื่อผู้เช่าชำระเงินค่าเช่าครบทุกงวด โดยไม่ต้องแสดงเจตนาในการซื้อทรัพย์สินนั้นอีก

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของสัญญาเช่าซื้อของไทยดังกล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นเอกเทศสัญญาที่มีลักษณะพิเศษคือ เป็นทั้งสัญญาเช่า และค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินผสมกัน เนื่องจากผู้เช่าได้ครอบครองและได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้น และราคาที่ผู้เช่าซื้อผ่อนชำระแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ถือได้ว่าส่วนหนึ่งก็เป็นราคาของทรัพย์สินนั้น

ดังนั้น โดยปกติค่าเช่าซื้อในแต่ละงวดจึงสูงกว่าค่าเช่าตามสัญญาเช่า การผ่อนชำระค่าเช่าซื้อทำให้ผู้เช่าซื้อมีส่วนได้เสียในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เพิ่มขึ้นตามจำนวนงวดของการผ่อนชำระ ในขณะที่เดียวกันผู้ให้เช่าซื้อทรัพย์สินนั้นก็จะมีส่วนได้เสียของกรรมสิทธิ์ลดลงในตัวทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ เพราะได้เงินตอบแทนราคาทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่าง ก เช่าซื้อรถจักรยานยนต์จาก ข ในราคาต้นละ 30,000 บาท โดยตกลงผ่อนชำระ 10 งวด งวดละ 3,000 บาท ซึ่งสามารถเทียบส่วนได้เสียในกรรมสิทธิ์ระหว่าง ก ผู้เช่าซื้อ และ ข ผู้ให้เช่าซื้อ ได้ดังนี้

---

^aR.M. Goode, Hire Purchase Law and Practice, 2 nd ed. (London : Butterwerth, 1970), p. 33.

ราคาารถจักรยานยนต์ 30,000 บาท ให้ถือเป็นกรรมสิทธิ์ 100 ส่วน
 ผ่อนชำระงวดละ 3,000 บาท เป็นกรรมสิทธิ์ 10 ส่วน

<u>จำนวนงวดที่ผ่อนชำระ</u>	<u>ส่วนที่ ก (ผู้เช่าซื้อ)</u> <u>ควรรได้กรรมสิทธิ์</u>	<u>ส่วนที่ ข (ผู้ให้เช่าซื้อ)</u> <u>ควรมีกรรมสิทธิ์</u>
-	0 ส่วน	100 ส่วน
1.	10 ส่วน	90 ส่วน
2.	20 ส่วน	80 ส่วน
3.	30 ส่วน	70 ส่วน
4.	40 ส่วน	60 ส่วน
5.	50 ส่วน	50 ส่วน
6.	60 ส่วน	40 ส่วน
7.	70 ส่วน	30 ส่วน
8.	80 ส่วน	20 ส่วน
9.	90 ส่วน	10 ส่วน
10.	100 ส่วน	0 ส่วน

จากลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ ที่มีการถ่ายเทกรรมสิทธิ์ระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อ ดังที่แสดงให้เห็นดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดคล้องกับคำมั่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นเงื่อนไขที่ผูกมัดผู้ให้เช่าซื้อฝ่ายเดียว ที่จะต้องขายทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิจะเลือกซื้อทรัพย์สิน หรือส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อก็ได้ สัญญาเช่าซื้อจึงแตกต่างกับสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์ที่ผู้ซื้อตกอยู่ในเงื่อนไขที่ผูกมัดที่จะซื้อ

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ตกเป็นของผู้เช่าซื้อตั้งแต่เมื่อใด โดยทั่ว ๆ ไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ย่อมตกแก่ผู้เช่าซื้อทันทีที่มีการชำระเงินครบถ้วนตามสัญญา เพราะถือว่าเงื่อนไขตามสัญญาเช่าซื้อได้สำเร็จลง และเป็นการซื้อขายเด็ดขาด

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยผู้เช่าซื้อไม่จำเป็นต้องแสดงเจตนาว่าต้องการให้ทรัพย์สินนั้น เป็นกรรมสิทธิ์ของตนก่อน และหากมีข้อสัญญากำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ ดำเนินการ อย่างไร ผู้ให้เช่าซื้อต้องปฏิบัติตามนั้น มิฉะนั้นถือว่าผิดสัญญา^๑

หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น เป็นอสังหาริมทรัพย์ เรือกำปั่น หรือเรือที่มีระวางตั้งแต่ 6 ตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป ทั้งแพและสัตว์พาหนะ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเหล่านี้ จะโอนไปยังผู้เช่าซื้อทันทีหรือไม่ ในเรื่องนี้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่า กรรมสิทธิ์ของผู้เช่าซื้อไม่สมบูรณ์ เป็นเพียงบุคคลสิทธิที่ใช้บังคับกันระหว่างผู้เช่าซื้อกับผู้ให้เช่าซื้อ ไม่สามารถยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกได้^{๑๐} จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้จึงต้องเข้าใจความหมาย ของการที่นิติกรรมนั้นไม่สมบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299

---

^๑คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 503/2529 วินิจฉัยว่า แม้โจทก์เป็นเจ้าของ กรรมสิทธิ์ที่เช่าซื้อ เพราะผ่อนชำระราคาให้จำเลยครบถ้วนแล้วก็ตาม เมื่อ สัญญาเช่าซื้อ กำหนดให้จำเลยจัดการโอนทางทะเบียนรถให้แก่โจทก์ การที่จำเลย ไม่ดำเนินการ จำเลยจึงเป็นฝ่ายผิดสัญญา

^{๑๐}คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2930/2530 วินิจฉัยว่า แม้ผู้ร้องทำสัญญาเช่าซื้อที่ดินพิพาทจาก ส และชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว ก่อนที่ ส จะนำที่ดินดังกล่าวมาวางศาลเป็นประกันการชำระหนี้ของจำเลย เพื่อทุเลาการบังคับคดี สิทธิของผู้ร้องก็เป็นเพียงบุคคลสิทธิเพราะเมื่อยังไม่ได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทจึงยังไม่ตกไปเป็นของผู้ร้องโดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย ส ยังคงเป็น เจ้าของที่ดินอยู่ โจทก์ชนะคดีแล้วยึดที่ดินพิพาทออกขายทอดตลาด ชำระหนี้แก่โจทก์ได้ ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด

การได้กรรมสิทธิ์ที่ไม่บริบูรณ์ มิได้หมายถึงการได้กรรมสิทธิ์มาเป็น โฆษะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 152 บัญญัติว่า "การใด มิได้กระทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ การนั้นเป็นโฆษะ" แต่หมายถึง ไม่บริบูรณ์เป็นทรัพย์สิน หากแต่บังคับกันได้ในฐานะเป็นบุคคลสิทธิ คือมีผล บังคับระหว่างคู่สัญญากันได้ แต่ใช้ยื่นบุคคลภายนอกในฐานะทรัพย์สินไม่ได้¹¹

ดังนั้นผู้เช่าซื้อจึงได้สิทธิในทรัพย์สินที่ได้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษนั้นแล้ว สามารถใช้สิทธินี้บังคับต่อผู้ให้เช่าซื้อได้ว่า ตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น แต่ไม่สามารถอ้างความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ต่อผู้ บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียน สิทธิโดยสุจริตแล้ว เนื่องจากกรรมสิทธิ์ไม่บริบูรณ์

กล่าวโดยสรุปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อจะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เช่าซื้อ เมื่อผู้เช่าซื้อผ่อนชำระราคา ครบตามสัญญา เว้นแต่จะใช้อ้างต่อบุคคลภายนอกได้หรือไม่ต้องนำมาตรา 1299 มาพิจารณาประกอบด้วย

---

¹¹ เสลภูมิ บุตรเนียร, "สิทธิหน้าที่ของบุคคลอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 55.

สัญญาเช่าซื้อกับสัญญาซื้อขาย

มีปัญหาน่าคิดว่าสัญญาเช่าซื้อ จะมีลักษณะเหมือนสัญญาซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ เพราะเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าสัญญาเช่าซื้อจะคล้ายคลึงกับสัญญาซื้อขายโดยที่ผลที่สุดของสัญญา กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะตกเป็นของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง แต่จะเห็นได้ว่าสัญญาซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นสัญญาที่กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ขายทันที¹² หรือแม้จะมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขบังคับไว้ให้กรรมสิทธิ์โอนไปภายหลัง ก็เป็นเรื่องที่ตกลงกันจนเป็นที่แน่นอนว่ากรรมสิทธิ์จะโอนเป็นของผู้ซื้อ ดังนั้นหลังจากเกิดสัญญาซื้อขายแล้ว หากมิได้กำหนดเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์ไว้ ไม่ว่าจะมีการส่งมอบทรัพย์สินนั้นและชำระราคาทรัพย์สินครบถ้วนหรือไม่ ผู้ขายก็จะมีอำนาจกระทำการใดๆ ต่อทรัพย์สินนั้น เพราะนอกจากผู้ขายจะต้องรับผิดชอบผู้ซื้อในฐานะเป็นผู้ผิดสัญญาทางแพ่งแล้ว ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบต่ออาญา เนื่องจากผู้ขายไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น เช่น ลักทรัพย์¹³ เปรียบเทียบระหว่างคู่กรณีฝ่ายที่มีหน้าที่โอนกรรมสิทธิ์คือ ผู้ให้เช่าซื้อกับผู้ขาย จะเห็นว่าผู้ให้เช่าซื้อ มีอำนาจเหนือทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ เพราะมีกรรมสิทธิ์เต็มในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ขณะที่ผู้ขายไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายแม้ทรัพย์สินนั้นจะยังไม่ได้ส่งมอบก็ตาม ผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ จึงได้เปรียบมากกว่าผู้ขายตามสัญญาซื้อขาย ขณะที่ผู้เช่าซื้อจะเป็นผู้เสียเปรียบอย่างมากและเมื่อเปรียบเทียบด้านการครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินตามสัญญา จะเห็นว่าผู้ซื้อในฐานะผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ตั้งแต่ขณะทำสัญญาซื้อขายสามารถใช้ทรัพย์สิน

¹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 458.

¹³ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 2491.

นั้นได้ทุกกรณี ขณะที่การใช้สอยทรัพย์สินของผู้เช่าซื้อต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของสัญญาหรือตามประเพณี และต้องสงวนรักษาทรัพย์สินนั้นเสมือนกับวิญญูชนจะพึงรักษาทรัพย์สินของตน โดยน่างฎหมายลักษณะเช่ามาอนุโลมบังคับใช้ (มาตรา 553)

สัญญาเช่าซื้อกับสัญญาซื้อขายเงินผ่อน

ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อกับสัญญาซื้อขายเงินผ่อนนั้น มีลักษณะค่อนข้างใกล้เคียงกันจนเป็นเหตุให้มีบางคนเข้าใจว่าสัญญาทั้งสองมีลักษณะอย่างเดียวกัน อันที่จริงสัญญาซื้อขายเงินผ่อนคือสัญญาซื้อขายนั่นเอง ดังนั้นลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกับสัญญาเช่าซื้อ จึงเป็นเช่นเดียวกับสัญญาซื้อขายตามที่กล่าวมาข้างต้น เพียงแต่เงื่อนไขของสัญญาซื้อขายเงินผ่อน แตกต่างจากสัญญาซื้อขายธรรมดา กล่าวคือ สัญญาซื้อขายเงินผ่อนเป็นสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขการผ่อนชำระราคาทรัพย์สินที่ซื้อขายออกเป็นงวด ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อ แต่กรรมสิทธิ์ที่ซื้อขายโอนเป็นของผู้ซื้อผ่อนตั้งแต่ขณะทำสัญญาซื้อขาย ในขณะที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อยังเป็นของผู้ให้เช่าซื้อจนกว่าผู้เช่าซื้อ จะชำระราคาครบถ้วน

อย่างไรก็ตาม หากสัญญาซื้อขายเงินผ่อนมีเงื่อนไขการโอนกรรมสิทธิ์ย่อมมีลักษณะคล้ายคลึงกับสัญญาเช่าซื้อยิ่งขึ้น กล่าวคือ กรรมสิทธิ์ตามสัญญาซื้อขายเงินผ่อนที่มีเงื่อนไขการโอนกรรมสิทธิ์กับสัญญาเช่าซื้อ กรรมสิทธิ์จะโอนเป็นของผู้สัญญาอีกฝ่าย (ผู้ซื้อและผู้เช่าซื้อ) เมื่อชำระราคาครบถ้วน แต่สิทธิในการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของผู้ซื้อเงินผ่อนเป็นเช่นเดียวกับผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายธรรมดา

สัญญาเช่าซื้อกับสัญญาจำนำ

สัญญาจำนำ เป็นสัญญาที่บุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้¹⁴ การที่นำตัวทรัพย์สินไปเป็นประกันหนี้ จึงมีความหมายอยู่ในตัวว่าผู้จำนำย่อมเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จำนำ ถ้าผู้จำนำเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาจำนำโดยไม่มีสิทธิ เจ้าของย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนจากผู้รับจำนำ¹⁵ แต่อย่างไรก็ตามแม้ทรัพย์สินที่นำมาจำนำเป็นของผู้อื่น ตราบใดที่เจ้าของยังไม่เรียกคืนผู้จำนำจะเอาคืนโดยอ้างว่าเป็นทรัพย์สินของคนอื่นมิได้ สัญญาเช่าซื้อกับสัญญาจำนำ จึงเหมือนกันที่คู่สัญญาฝ่ายที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิในทรัพย์สิน จะต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งครอบครอง ซึ่งในการครอบครองทรัพย์สินผู้รับจำนำจะใช้ประโยชน์ใดๆ ในทรัพย์สินที่รับจำนำไม่ได้ ขณะที่ผู้เช่าซื้อมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินตามข้อสัญญาหรือตามปกติประเพณี หากผู้รับจำนำ นำทรัพย์สินไปใช้ยืมเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 760 ผู้รับจำนำ ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายทางแพ่งแก่ผู้จำนำ และหากผู้จำนำเอาทรัพย์สินนั้นไปเสีย เช่น เอาไปขายต่อ เอาไปทำลาย นอกจากผู้รับจำนำจะต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อผู้จำนำ ผู้รับจำนำยังมีความผิดฐานยักยอกและทำให้เสียทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญาอีกด้วย ส่วนผู้จำนำหากนำทรัพย์สินที่จำนำไป นอกจากจะมีความรับผิดชอบทางแพ่งแล้ว ยังมีความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 349 ขณะที่ผู้ให้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไป ไม่มีความผิดตามกฎหมายอาญา

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747.

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1115/2497 วินิจฉัยว่า ผู้รับจำนำผู้ยื่นเงินจากผู้เช่าซึ่งมิใช่เจ้าของ การจำนำย่อมไม่ผูกมัดผู้ให้เช่าซึ่งเป็นเจ้าของผู้ให้เช่าผู้ยื่นเงินคืนจากผู้รับจำนำได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336

ปัญหาอันเกิดจากสัญญาเช่าซื้อ

1. ปัญหาอันเกิดจากกรรมสิทธิ์โดยลักษณะของสัญญา

สัญญาเช่าซื้อ เป็นสัญญาที่กรรมสิทธิ์ยังเป็นของผู้ให้เช่าซื้อจนกว่าผู้เช่าซื้อจะชำระราคาครบตามสัญญา เว้นแต่ทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อเป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษที่กำหนดไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 แม้ผู้เช่าซื้อจะชำระราคาตามสัญญา การได้กรรมสิทธิ์ของผู้เช่าซื้อก็ไม่บริบูรณ์เป็นทรัพย์สิน จึงไม่สามารถอ้างแก่บุคคลภายนอกผู้สุจริต และเสียค่าตอบแทนได้หากยังไม่จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อชำระราคาไม่ครบตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจึงยังเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ สามารถใช้อำนาจในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้ เว้นแต่ขัดกับลักษณะการใช้ทรัพย์สินของผู้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ เช่น หากผู้เช่าซื้อจำนำตู้เย็นซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิติดตามเอาตู้เย็นคืนจากผู้รับจำนำได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 เพราะผู้เช่าซื้อไม่ใช่เจ้าของตู้เย็น ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 349 เพราะผู้รับจำนำรับจำนำตู้เย็นจากผู้เช่าซื้อซึ่งมิใช่เจ้าของ¹⁰

ในทางปฏิบัติการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการชำระราคาทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ โดยมีวัตถุประสงค์ในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ผู้เช่าซื้อจึงยินยอมที่จะเสียเงินผ่อนชำระค่าเช่าซื้อจำนวนสูงกว่าค่าเช่าตามสัญญาเช่าธรรมดา การผ่อนชำระค่าเช่าซื้อทำให้ส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อ มีลักษณะเป็นส่วนผสมกัน กล่าวคือ หากผู้เช่าซื้อผ่อนชำระค่าเช่าซื้อมากขึ้น ผู้เช่าซื้อก็มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้นมากขึ้น ส่วน

¹⁰ นัยคำพิพากษาศาลฎีกา 115/2497.

ผู้ให้เข้าซื้อที่ได้รับค่าเข้าซื้อ ก็จะมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้นน้อยลง ในขณะที่สัญญาเข้าซื้อ ยังรับรองสิทธิของผู้ให้เข้าซื้อเต็ม ไม่เปลี่ยนแปลงตามส่วนได้เสียที่มีอยู่ในทรัพย์สินนั้น

ผู้เขียนเห็นว่าลักษณะของสัญญาเข้าซื้อ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เข้าซื้อที่มีสิทธิครอบครองและใช้สอยทรัพย์สินนั้นตามสัญญาหรือประเพณี ขณะที่ผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายหรือซื้อขายเงินผ่อน มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินนั้นทุกประการ เนื่องจากเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว แต่ในกรณีของผู้เข้าซื้อแม้ว่าผู้เข้าซื้อจะผ่อนชำระค่าเข้าซื้อเกินครึ่งหนึ่งของราคาทรัพย์สิน หรือเหลือการผ่อนชำระงวดสุดท้าย ผู้เข้าซื้อก็ไม่มีสิทธินำทรัพย์สินนั้นไปประกันหนี้ทั้ง ๆ ที่ผู้เข้าซื้อมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้นตามความเป็นจริง

2. ปัญหาอันเกิดจากการกระทำของผู้ให้เข้าซื้อ

ปัญหาอันเกิดจากการกระทำของผู้ให้เข้าซื้อ สืบเนื่องมาจากปัญหา ลักษณะของสัญญาเข้าซื้อที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ยังเป็นของผู้ให้เข้าซื้อดังกล่าวมาแล้วในข้อ 1 ทำให้ผู้ให้เข้าซื้อสามารถกระทำการใดต่อทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าซื้อได้ เช่น นำทรัพย์สินนั้นไปเป็นประกันหนี้ นำทรัพย์สินนั้นไปทำลาย นำทรัพย์สินนั้นไปขายต่อ หรือในกรณีผู้ให้เข้าซื้อเข้าซื้อทรัพย์สินมาให้ผู้ให้เข้าซื้อเข้าซื้อต่อ แล้วต่อมาผู้ให้เข้าซื้อคนที่สองผิดนัดชำระหนี้กับผู้ให้เข้าซื้อคนแรก ผู้ให้เข้าซื้อคนแรกย่อมมีสิทธิยึดทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าซื้อไป ทั้งที่ไม่มีการผิดสัญญาระหว่างผู้ให้เข้าซื้อคนที่สองกับผู้ให้เข้าซื้อ ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะศึกษาเฉพาะกรณีผู้ให้เข้าซื้อนำทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าซื้อไป

การที่ผู้ให้เข้าซื้อนำทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าซื้อไป ในที่นี้หมายถึงการทำให้สิทธิในการครอบครองและใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าซื้อของผู้ให้เข้าซื้อสิ้นสุดลง อันเป็นการทำให้ผู้ให้เข้าซื้อได้รับความเสียหาย การที่ผู้ให้เข้าซื้อนำทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าซื้อไป อาจแบ่งได้เป็น 2 กรณี

2.1 กรณีผู้ให้เข้าชื้อนำทรัพย์สินที่ให้ผู้ให้เข้าชื้อไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

การนำทรัพย์สินที่ให้ผู้ให้เข้าชื้อไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมหมายถึงการนำทรัพย์สินไปโดยบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ และการนำทรัพย์สินไปโดยข้อตกลงของสัญญาที่ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะกล่าวเฉพาะการนำทรัพย์สินไปโดยข้อตกลงของสัญญา

เนื่องจากสัญญาเข้าชื้อของไทยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งมีได้เกิดจากการเจรจาต่อรองของคู่สัญญา ทั้งนี้เพราะผู้ให้เข้าชื้อมักเป็นผู้ที่มีอำนาจต่อรองสูงกว่าหรือมักเป็นบริษัทการเงินหรือนิติบุคคล ซึ่งประกอบกิจการด้านให้ผู้ให้เข้าชื้อเป็นหลัก ส่วนผู้เข้าชื้อมักเป็นบุคคลธรรมดา ผู้ให้เข้าชื้อจึงจัดทำสัญญาสำเร็จรูปมาเรียบร้อยเพื่อให้ผู้เข้าชื้อลงลายมือชื่อในสัญญา ผู้เข้าชื้อมีสิทธิเพียงลงลายมือชื่อในสัญญาหรือปฏิเสธไม่ทำสัญญาเท่านั้น ไม่มีอำนาจต่อรองเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาที่ผู้ให้เข้าชื้อกำหนดไว้ สัญญาเข้าชื้อที่เกิดในลักษณะนี้ จึงเป็นสัญญาที่ผู้ให้เข้าชื้อกำหนดข้อสัญญาชั้นฝ่ายเดียว สาเหตุที่ทำให้อำนาจต่อรองของคู่สัญญาไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจาก¹⁷

1. ผู้ให้เข้าชื้อใช้เทคนิคการโฆษณาที่ผู้บริโภครอดตามไม่ทันจึงหลงเชื่อเข้าทำสัญญาเข้าชื้อโดยง่าย แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติควบคุมผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบทบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยทั่วไป แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ได้ประกาศหลักการควบคุมการโฆษณาในด้านการเข้าชื้อโดยเฉพาะ

---

¹⁷ นิทรา นัยโกวิท, "การคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเข้าชื้อสินค้า," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 11 - 12.

โดยปกติในด้านโฆษณา ผู้ให้เช่าซื้อมักตัดข้อความสำคัญบางประการออกไป เช่น เงื่อนไขการให้สินเชื่อ ราคาเช่าซื้อ ราคาเงินสด อัตราดอกเบี้ย ทั้งจะไม่อธิบายให้ผู้เช่าซื้อเข้าใจถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ในด้านสินเชื่อและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อไว้ชัดเจน ทำให้ผู้เช่าซื้อหลงผิดว่าบริการสินเชื่อั้นไม่ก่อภาระทางการเงินมากเกินไป

2. ความประมาทและขาดความระมัดระวังของผู้เช่าซื้อ เช่น ผู้เช่าซื้อไม่อ่านข้อสัญญาให้ครบทุกข้อก่อนทำสัญญา
3. สถานะทางเศรษฐกิจของผู้เช่าซื้อต่ำกว่า และมีความจำเป็นทางการเงิน ทำให้อำนาจการต่อรองมีน้อย
4. สถานะของผู้ประกอบธุรกิจอยู่ในฐานะผูกขาด หรือกึ่งผูกขาดทางการค้า

ข้อสัญญาที่กำหนดในสัญญาเช่าซื้อ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อซึ่งจะกำหนดแตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น กำหนดให้ผู้เช่าซื้อรับผิดชอบต่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อจะสูญหาย หรือบุบสลายโดยเหตุสุดวิสัย กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิเลิกสัญญาได้ เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่ง ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะกล่าวแต่เฉพาะกรณีที่ทำให้ผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไป ข้อสัญญาเกี่ยวกับราคาค่าเช่าซื้อ ข้อสัญญาเกี่ยวกับค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ และค่าเสียหายเพื่อแสดงให้เห็นว่าการที่ผู้ให้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไปโดยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เช่าซื้ออย่างยิ่งเพราะต้องเสียเงินค่าผ่อนชำระค่าเช่าซื้อในระบบ Flat ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. การกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิเลิกสัญญา เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่ง ซึ่งเป็นการตกลงยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 ซึ่งวางหลักว่าเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติดต่อกัน เจ้าของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อตกลงเช่นว่านี้ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

มีผลบังคับได้^{1๐} ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติมาตรานี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นฝ่ายที่ต้องได้รับความเสียหาย และอยู่ในฐานะเสียเปรียบในกรณีผิดสัญญา กล่าวคือ เงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้วทั้งหมดต้องตกเป็นของผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้น ทั้งยังต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนอีกด้วย ดังนั้นกฎหมายจึงให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญา ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระราคาค่าเช่าซื้อ 2 ครั้ง ติดต่อกัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อที่ผิดนัดงวดหนึ่งแล้วมีโอกาสที่จะหาเงินมาชำระค่าเช่าซื้อให้ได้ และตามความหมายของมาตรานี้จะเห็นได้จากมาตรา 574 วรรค 2 ซึ่งบัญญัติว่า "แม้การผิดนัดชำระเงินค่าเช่าซื้อจะเป็นคราวสุดท้าย ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อระยะเวลาให้ใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกหนึ่งงวดหนึ่งแล้ว นั่นก็หมายความว่า จะต้องให้โอกาสผู้เช่าซื้อหาเงินมาชำระนั่นเอง ฉะนั้นตามบทบัญญัติมาตรา 574 บัญญัติขึ้นเป็นหลักให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย จึงมีลักษณะเป็นกฎหมายบังคับ จะตกลงเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เช่นเดียวกับการตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นฝ่าฝืนมาตรา 655 ข้อตกลงเป็นโมฆะ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ข้อตกลงเกี่ยวกับการห้ามคิดดอกเบี้ยทบต้นนี้ เป็นบทคุ้มครองลูกหนี้ไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ จึงเป็นกฎหมายบังคับ (Jus Cogen) ฉะนั้นคู่สัญญาจึงไม่อาจตกลงเป็นอย่างอื่นได้^{1๐}

^{1๐} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1192/2501.

^{1๐} ปรีดี เกษมทรัพย์, ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์ หรือกฎหมาย แห่งหลักทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2520), หน้า 63.

ข้อตกลงเรื่องราคาค่าเช่าซื้อ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 - 574 ไม่ได้ระบุว่าในสัญญาจะต้องระบุราคาเช่าซื้อ ราคาเงินสดไว้ ฉะนั้นโดยปกติผู้ขายจึงสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยในราคาสินค้าที่ให้เช่าซื้อได้ตามที่ตนต้องการ ซึ่งโดยปกติกำหนดไว้สูงมากโดยผู้ขายจะคิดดอกเบี้ยในระบบ Flat คือเป็นวิธีคิดดอกเบี้ยจากจำนวนทั้งหมดตลอดระยะเวลาที่ให้ผ่อนชำระเป็นงวด ถึงแม้ว่าผู้เช่าซื้อจะผ่อนชำระค่าเช่าซื้อไปแล้ว แต่จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราราคงเดิม²⁰ ตัวอย่าง

ราคาารถยนต์	114,000	บาท
ชำระล่วงหน้า	30,000	บาท
คงเหลือเงินค้ำชำระ	84,000	บาท
ผ่อนชำระ 30 งวด ชำระงวดละ	2,800	บาท
อัตราดอกเบี้ยในเงินที่ค้ำชำระร้อยละ	12	ต่อปี
ดอกเบี้ยเดือนละ	840	บาท
ค่าผ่อนชำระเป็นรายเดือน	= 2,800+840 = 3,640	บาท
ผ่อนชำระ 30 งวด รวมเป็นเงิน	= 3,640x30	
	= 109,200	บาท
รวมเป็นเงินที่ต้องชำระทั้งสิ้น	= 109,200+30,000	บาท
	= 139,200	บาท
ชำระดอกเบี้ยรวมเป็นเงิน	= 139,200-114,000	บาท
	= 25,200	บาท

---

²⁰ สำนวนเรื่อง เมฆเกรียงไกร, "ความรับผิดชอบของคู่สัญญาอันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย," วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ (2523) : 116.

การคิดดอกเบี้ยวิธีนี้ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบกล่าวคือแม้จะมีการผ่อนชำระเงินเป็นเงินต้นทุก ๆ เดือน ทำให้ยอดเงินต้นที่ค้างชำระจริงในแต่ละเดือนลดลงเรื่อย ๆ ซึ่งหากคิดดอกเบี้ยจากเงินต้นที่ค้างชำระแต่ละเดือน จำนวนดอกเบี้ยที่ผู้เช่าซื้อจะต้องจ่ายจะลดลงทุกเดือน แต่ความจริงแล้วผู้เช่าซื้อ ยังคงต้องชำระดอกเบี้ยที่คิดจากมูลค่าเช่าซื้อครั้งแรกที่ยังไม่มีการผ่อนชำระ กล่าวคือผู้เช่าซื้อต้องชำระดอกเบี้ยเป็นจำนวนเท่ากันทุกงวด

3. การกำหนดความรับผิดของผู้เช่าซื้อให้ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างและค่าเสียหาย โดยปกติเมื่อมีการเลิกสัญญาเพราะผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิจะยึดและริบเงินที่ผู้เช่าซื้อชำระแล้วทั้งหมด (มาตรา 574) ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อในค่าใช้จ่ายทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินอยู่ภายหลังสัญญาเลิกแล้ว ค่าเสียหายของทรัพย์สินที่ผู้ให้เช่าซื้อนอกเหนือจากการใช้ทรัพย์สินโดยชอบ และค่าเสื่อมราคา การกำหนดความรับผิดนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัตินี้มีผลบังคับหรือไม่ ในเรื่องนี้ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกายอมรับว่าข้อสัญญามีผลบังคับตามกฎหมาย โดยเป็นการกำหนดความรับผิดเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ล่วงหน้า จึงถือว่าเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจลดลงได้²¹

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่าเมื่อมีการผิดสัญญาเช่าซื้อโดยผิดนัดไม่ชำระราคาเช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเพียงเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และริบเงินค่าเช่าซื้อที่ส่งแล้วเท่านั้น ไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอีก แต่ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะการไม่ชำระหนี้ของผู้เช่าซื้อ จนเป็นเหตุให้มีการเลิกสัญญา อันได้แก่ค่าใช้จ่ายทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินอยู่ ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรค 3 เท่านั้น และถ้าทรัพย์สินที่ค้ำมาเสียหาย ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดนอกเหนือไปจากความเสียหายอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สินโดยชอบอีกด้วย ในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อระบุให้ผู้ให้เช่าซื้อรับเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างและค่าเสียหายเนื่องจากการเลิกสัญญานี้เป็นการกำหนดความรับผิดเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ล่วงหน้า จึงเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจลดลงได้

จึงเห็นได้ว่า ศาลไทย ยังยึดถือหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา²² ถ้าข้อสัญญาไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อสัญญานั้นก็มีผลบังคับกันได้ไม่ขัดต่อกฎหมาย²³ ดังนั้นการที่ผู้ให้เข้าชื่อกำหนดข้อสัญญาที่แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติในเรื่องค่าเข้าชื่อและค่าเสียหาย ศาลจึงบังคับให้ แม้จะตีความว่าเป็นการกำหนดค่าเสียหายล่วงหน้าก็ถือเป็นเพียงปรับก็ตาม จะเห็นได้ว่าผู้เข้าชื่อยุติเป็นฝ่ายเสียเปรียบเพราะการดำเนินคดีในศาลย่อมต้องอาศัยทั้งกำลังทรัพย์ เวลา และความรู้ในเรื่องกฎหมาย ซึ่งอาจได้มาจากนายความ เป็นต้น ทางปฏิบัติผู้เข้าชื่อบางส่วน จึงไม่มีการยื่นค่าให้การต่อสู้คดี ทำให้คดีมีการพิจารณาฝ่ายเดียว มีข้อนำคิดประการหนึ่งว่าหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาทำให้คู่สัญญามีเสรีภาพในการกำหนดข้อสัญญานั้นเป็นเรื่องทางทฤษฎีไม่สอดคล้องกับทางปฏิบัติ โดยเฉพาะสภาพสังคมที่ทรัพยากรมีจำกัด แต่จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีการแก่งแย่งแข่งขันกันสูง เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ ทำให้ในทางปฏิบัติคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจต่อรองจึงต้องยอมรับเงื่อนไขของฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองกำหนดเกือบทั้งหมด จึงอาจกล่าวได้ว่าข้อตกลงในสัญญาเข้าชื่อถูกกำหนดขึ้นฝ่ายเดียวโดยผู้ให้เข้าชื่อ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เข้าชื่อ เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ยังให้ความสำคัญคุ้มครองผู้เข้าชื่อไม่เพียงพอ

²² ยอดชาย วีระพงศ์, "ค่าเสียหายตามสัญญาเข้าชื่อ,"

(วิทยานพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 186.

²³ คำพิพากษาฎีกาที่ 2014/2526 วินิจฉัยว่า ในการทำสัญญานั้น จะตกลงให้ได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างไรแล้วแต่ความสมัครใจของคู่สัญญา ซึ่งต้องรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

การที่ผู้ให้เข้าชื้อนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื้อไป เป็นการกระทำที่เป็นการเอาวัดเอาเปรียบผู้บริโภค จึงควรพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าว มีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หรือไม่

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้วางหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคไว้กว้าง ๆ ดังนี้

1. สิทธิของผู้บริโภคในมาตรา 4 บัญญัติให้ผู้บริโภค (ในที่นี้คือผู้เข้าชื้อ) ได้รับความคุ้มครอง 4 ประการ คือ

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร รวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้อง และเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ

4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

2. อำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ในพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 9 ได้ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค" ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นไม่เกิน 6 คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งมีอำนาจดังต่อไปนี้ (ตามมาตรา 10)

1) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ

2) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค

3) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเสื่อมเสียแก่ผู้บริโภค ในการนี้จะระบุชื้อสินค้า หรือบริการ หรือชื้อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้

- 4) ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง
- 5) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และคณะอนุกรรมการ
- 6) สอดส่อง เฝ้าระวังเจ้าหน้าที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ให้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเฝ้าระวังเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค
- 7) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค (ในที่นี้คือ ผู้เข้าซื้อ) ที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา 9
- 8) รับรองสมาคม ตามมาตรา 40
- 9) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย และมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย
- 10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจ และหน้าที่ของคณะกรรมการ

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติ^๕ มาตรา 20 ยังได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

รับเรื่องราวร้องทุกข์ ติดตาม และสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจ สนับสนุนหรือทำการศึกษาและเผยแพร่วิชาการ ฯลฯ

3. การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านโฆษณา พระราชบัญญัติ^๕ ได้ตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา เพื่อควบคุมการโฆษณาไม่ให้ใช้ข้อความเป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม ต่อส่วนรวม ทั้งนี้ไม่ว่าข้อความดังกล่าวจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนส่งเสริม การจัดหา หรือการใช้สินค้า บริการ

4. คัมครองผู้บริโศคในด้านฉลาก พระราชบัญญัติคัมครองผู้บริโศค พ.ศ. 2522 มาตรา 22 ได้ให้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก มีอำนาจกำหนดสินค้าที่ควบคุมฉลากได้ ได้แก่ สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกาย หรือจิตใจเนื่องในการใช้สินค้า หรือโดยสภาพของสินค้า และสินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้ประจำ การกำหนดฉลากของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโศคในการที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้น

5. คัมครองผู้บริโศคโดยประการอื่น ข้อนี้เป็กรณที่บัญญัติให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการทดสอบ หรือพิสูจน์ หากสงสัยว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโศค และมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น นอกจากนี้ยังมีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้า หรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นธุรกิจที่ต้องควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินได้ และให้กรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการ หรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคัมครองผู้บริโศค ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโศคในศาล

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคัมครองผู้บริโศค มิได้บัญญัติเกี่ยวกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมไว้ พระราชบัญญัตินี้จึงไม่สามารถคัมครองผู้เข้าชื่อในการกำหนดข้อสัญญาไม่เป็นธรรม

2.2 กรณีผู้ให้เข้าชื่อนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

การที่ผู้ให้เข้าชื่อนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหมายถึง กรณีที่ไม่มีกฎหมายลักษณะเข้าชื่อ หรือกฎหมายอื่นให้อำนาจ หรือไม่มีข้อตกลงใน สัญญาให้อำนาจผู้ให้เข้าชื่อกระทำได้ เป็นการนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อไปโดยผลการ แยกเป็น 2 กรณีคือ

2.2.1 เมื่อทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่ออยู่ในความครอบครองของผู้เข้าชื่อ

2.2.2 เมื่อทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่ออยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น ซึ่งจะชอกล่าวโดยละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 เมื่อทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่ออยู่ในความครอบครองของผู้เข้าชื่อ

การครอบครองในที่นี้หมายถึง การครอบครองตามกฎหมายแพ่ง มิได้ หมายถึง การครอบครองทางอาญาซึ่งยังเป็นปัญหาโต้แย้งกันของนักนิติศาสตร์ซึ่ง จะกล่าวในบทต่อไป

ตามหลักกฎหมายแพ่งของไทย บุคคลที่ยึดถือทรัพย์สินไว้โดยเจตนาจะ ยึดถือเพื่อตน บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิครอบครอง การครอบครองของผู้เข้าชื่อเป็น การครอบครองโดยเจตนายึดถือเพื่อตน สามารถใช้สอยทรัพย์สินที่เข้าชื่อมาดุจ เจ้าของ และผ่อนชำระราคาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้กรรมสิทธิ์ ผู้ให้เข้าชื่อ ถูกจำกัดสิทธิการใช้สอยทรัพย์สินนั้นโดยสัญญาเข้าชื่อ แม้ว่าตามกฎหมายแพ่งไม่ถือ ว่าผู้ให้เข้าชื่อสิ้นสิทธิครอบครองก็ตาม

เมื่อเกิดสัญญาเข้าชื่อ หน้าที่เบื้องต้นของผู้ให้เข้าชื่อคือ ส่งมอบ ทรัพย์สินที่ตกลงเข้าชื่อกันให้ผู้เข้าชื่อได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ การที่ผู้ให้เข้าชื่อนำ ทรัพย์สินนั้นไปโดยผลการไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยการใช้ผู้อื่น ในลักษณะเจ้าของ ทรัพย์สินหลักทรัพย์สินจากผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย มีปัญหาว่าผู้ให้เข้าชื่อจะ มีความผิดทางอาญาหรือไม่ เนื่องจากผู้ให้เข้าชื่อมีเจตนาทุจริตแล้ว

พิจารณาการที่ผู้ให้เข้าชื้อนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื้อไป เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่

มาตรา 334 ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า "ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์..."

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คุณธรรมทางกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายต้องการคุ้มครองในความผิดฐานนี้ คือกรรมสิทธิ์และการครอบครองในทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย²⁴

ทรัพย์สิน หมายถึง วัตถุที่มีรูปร่างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 และมูลค่าของทรัพย์สินไม่เป็นข้อสำคัญ แต่ต้องเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพาเอาไปได้ อสังหาริมทรัพย์จะต้องทำให้เป็นสังหาริมทรัพย์เสียก่อนจึงจะพาไปได้²⁵

การเอาไป หมายถึง การเอาไปจากการครอบครองของผู้อื่น²⁶ ในลักษณะเป็นการทำร้ายกรรมสิทธิ์และการครอบครองของผู้อื่นและในขณะเดียวกันผู้กระทำก็ได้ก่อการครอบครองขึ้นใหม่²⁷

²⁴ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 135.

²⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 2543.

²⁶ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 429.

²⁷ คณิต ณ นคร, เรื่องเดิม, หน้า 136.

ทรัพย์สินของผู้อื่น หมายความว่า เป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของถือกรรมสิทธิ์ในขณะที่
 ที่ลักหรือทรัพย์สินซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย กล่าวคือทรัพย์สินที่บุคคลหลายคนเป็น
 เจ้าของรวมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1356 เจ้าของรวม
 คนหนึ่งอาจลักทรัพย์สินจากเจ้าของรวมคนอื่นได้ ข้อสำคัญในการลักทรัพย์สินจาก
 เจ้าของรวมคนอื่นคือ เจ้าของรวมผู้ลักทรัพย์สินจะต้องมิได้ครอบครองทรัพย์สินในขณะ
 ที่ลักไป หากครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ หรือครอบครองร่วมกัน การเอาทรัพย์สินไป
 เป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียเป็นความผิดฐานลักขอกไม่ เป็นความผิดฐานลักทรัพย์สิน²⁸
 การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่นี้มีได้หมายถึงกรรมสิทธิ์ที่ได้มา หรือมีไว้โดยชอบ
 ด้วยกฎหมายเท่านั้นแต่รวมถึงการถือเอาหรือได้มาซึ่งทรัพย์สินอันมิชอบด้วยกฎหมาย
 ด้วย เพราะเจ้าของแม้โดยมิชอบด้วยกฎหมายก็ยังดีกว่าผู้อื่นที่เอาทรัพย์สินนั้นไป
 โดยผลการ²⁹

ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ให้เข้าชื่อที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์นำ
 ทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อซึ่งยังเป็นทรัพย์สินของตนไปย่อมไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์สิน แม้จะ
 เป็นการนำไปโดยเจตนาทุจริตก็ตาม เว้นแต่ผู้เข้าชื่อเป็นเจ้าของรวมในทรัพย์สิน
 นั้นได้ครอบครองและเข้าชื่อทรัพย์สินนั้นมาจากเจ้าของรวมคนอื่น เช่น ก และ ข
 เป็นเจ้าของรถยนต์ร่วมกันโดยมีกรรมสิทธิ์คนละครึ่ง ก อยากรถคันดังกล่าว
 เป็นกรรมสิทธิ์ของตนแต่เพียงผู้เดียว จึงตกลงเข้าชื่อรถยนต์ในส่วนที่เป็น
 กรรมสิทธิ์ของ ข จาก ข ระหว่างสัญญาเข้าชื่อมีผลบังคับ ข นำรถยนต์ไป

²⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3,
 หน้า 2493-2494 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1093/2507 วินิจฉัยว่ากรณีเอา
 สิ่งหามทรัพย์สินของบุคคลหลายคนมารวมกัน เป็นรถยนต์ชนิดมีตัวถังเป็นส่วนควบ
 ซึ่งตัวรถยนต์เป็นของผู้ให้เข้าชื่ออาจถือว่าเป็นทรัพย์สินประธาน ผู้ให้เข้าชื่อซึ่งยัง
 เป็นเจ้าของรถยนต์จึงเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่รวมเข้ากันแต่ผู้เดียว ผู้เข้าชื่อไม่ใช่
 เจ้าของรวม

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2482.

โดยเจตนาทุจริตแล้วนำรถนั้นไปขายต่อให้ผู้อื่น การกระทำของ ข ย่อมมีความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะเป็นการทำลายการครอบครองของ ก และทำลายกรรมสิทธิ์ที่ ก มีอยู่ด้วยในรถยนต์คันดังกล่าว ส่วนการที่ผู้เช่าซื้อมีส่วนได้เสียในกรรมสิทธิ์โดยการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อไปแล้วเท่าใด หากยังไม่ได้รับรองทางแพ่งว่ามีกรรมสิทธิ์แล้วย่อมถือว่า ผู้ให้เช่าซื้อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ดังนั้นผู้ให้เช่าซื้อที่ทุจริตนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไปโดยผลการยอมไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์

พิจารณาการที่ผู้ให้เช่าซื้อนำทรัพย์สินไปโดยทุจริตเป็นความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 บัญญัติว่า "ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลาย เอกสารสิทธิผู้นั้นกระทำผิดฐานฉ้อโกง..."

คำว่า "หลอกลวง" หมายความว่า ทำให้เข้าใจผิดไปกว่าความจริง แต่ไม่รวมถึงการถือเอาประโยชน์จากความสำคัญผิดของผู้อื่นซึ่งตนไม่ได้ก่อ หรือหลอกลวงผู้ใด³⁰ การหลอกลวงที่จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกง จะต้องเป็นการหลอกลวงด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งใน 2 วิธี

1. ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ข้อความอันเป็นเท็จจำต้องเป็นข้อความในอดีตหรือปัจจุบัน อย่างไรก็ตามก็ตีการแสดงถึงเหตุการณ์ในอนาคตอาจเป็นการแสดงข้อเท็จจริงอยู่ในตัวก็ได้ ถ้าผู้แสดงได้แสดงข้อความโดยรู้ยู่

³⁰ จิตติ ติงศภักดิ์, กฎหมายอาญามาตรา 2 ตอน 2 และภาค 3,

ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น เช่น ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ³¹ ฉะนั้นหลักสำคัญของการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ อยู่ที่ข้อความนั้นต้องเป็นข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ยืนยันได้ในขณะที่แสดงออกแม้จะเป็นเรื่องในอนาคตก็ต้องมีข้อเท็จจริงเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้ว่าเป็นความจริงหรือเท็จ ตามหลักกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนาประกอบกัน³²

2. ด้วยการปกปิดข้อความจริงอันควรแจ้งให้ หมายถึงการกระทำในทางบวกที่เป็นการซ่อนเร้นข้อเท็จจริงมิให้คู่กรณีรู้³³

ส่วนปัญหาคำมั่นอันเป็นเท็จ (False promises) หมายถึงมีการให้คำมั่นสัญญาว่าจะกระทำหรือไม่กระทำอย่างไรในอนาคต โดยผู้ให้คำมั่นตั้งใจไว้แล้วในขณะที่ให้คำมั่นว่าจะไม่ปฏิบัติตามคำมั่น จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่ในทางตำราแบ่งเป็น 2 ความเห็น ดังนี้

ฝ่ายแรก มีความเห็นว่าการให้คำมั่นอันเป็นเท็จไม่มีความผิดฐานฉ้อโกง เนื่องจากการแสดงข้อความเท็จจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตหรือปัจจุบัน เหตุการณ์ในอนาคตไม่อาจเป็นเท็จได้เพราะยังไม่มีอะไรเกิดขึ้น ถ้าไม่ทำตามคำมั่นก็จะเป็นเรื่องผิดคำมั่นสัญญาเท่านั้นไม่เป็นฉ้อโกง เว้นแต่คำมั่นนั้นแสดงข้อความปัจจุบันอยู่ในตัวด้วย ซึ่งไม่เป็นความจริง ก็ถือว่าเป็นการแสดงข้อความเท็จได้ เช่น ทำหนังสือชี้ชวนเสนอขายหุ้นกู้โดยบอกว่าจะเอาเงินไปขยายกิจการของบริษัท แต่ความจริงเอาเงินไปใช้หนี้ของบริษัทแทน เป็นต้น³⁴

³¹ จิตติ ดิงศภัทธี, กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, หน้า 2752.

³² หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, หน้า 504.

³³ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 160.

³⁴ จิตติ ดิงศภัทธี, กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, หน้า 2760 - 2762.

ฝ่ายหลัง มีความเห็นว่าการให้ค้ำมั่นอันเป็นเท็จมีความผิดฐานฉ้อโกง เนื่องจาก ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่แสดงว่ามีอยู่อย่างใดอาจเป็นเหตุการณ์ภายนอกหรือภายในจิตใจก็ได้ เพราะฉะนั้น การให้ค้ำมั่นอันเป็นเท็จก็เป็น การแสดงข้อความอันเป็นเท็จในตัวก็ถือเป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้³⁵ เช่น ผู้ยืมเงิน บอกว่าจะคืนเงินที่จะยืม แต่ความจริงไม่ได้ตั้งใจจะคืนเลย เป็นต้น

ส่วนตามคำพิพากษาฎีกาก็แบ่งได้เป็น 2 แนว กล่าวคือ แนวแรกเห็นว่าการให้ค้ำมั่นเป็นความผิดฐานฉ้อโกงเพราะการใช้เหตุผลแสดงอยู่ในตัวว่าเป็นอุบายหลอกลวงเอาทรัพย์สินมาแต่แรก³⁶ แนวที่สองเห็นว่าการให้ค้ำมั่นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงเพราะเป็นเพียงค้ำมั่น ซึ่งเป็นเรื่องทางแพ่งเท่านั้น³⁷

ทรัพย์สินที่ได้ไปจากการกระทำผิดฐานฉ้อโกง ต้องเป็นทรัพย์สินของผู้ถูกลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ซึ่งน่าจะรวมถึงทรัพย์สินที่ผู้กระทำเป็นเจ้าของร่วมกับผู้ถูกลอกลวงหรือบุคคลที่สามด้วย แต่ไม่หมายถึงทรัพย์สินของผู้กระทำเอง³⁸ ดังนั้นในส่วนทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าซื้อได้ไปคือ ราคาที่ผู้เข้าซื้อผ่อนชำระไปแล้วรวมถึงเงินดาวน์ด้วย การที่ผู้ให้เข้าซื้อนำทรัพย์สินที่เข้าซื้อไปจากผู้เข้าซื้อจะมีความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่จะต้องพิจารณาว่า ผู้ให้เข้าซื้อจะมีเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตาม

³⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, หน้า 2754 - 2755.

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 299/2940, 1064/2491, 1554/2511, 2147/2417.

³⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1187/2500 (ประชุมใหญ่), 917/2504, 1473/2508, 268/2521 (ประชุมใหญ่).

³⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, หน้า 2787 - 2788.

สัญญาตั้งแต่เมื่อใด หากผู้ให้เข้าชื่อมีเจตนาขณะทำสัญญาเข้าชื่อว่าจะให้ผู้เข้าชื่อ
ผ่อนชำระราคาไปสักระยะหนึ่ง แล้วจะนำทรัพย์สินที่เข้าชื่อคืนไปจากการ
ครอบครองของผู้เข้าชื่อไม่คิดจะผูกพันตามสัญญา ย่อมเป็นการให้คำมั่นอันเป็นเท็จ
ซึ่งตามที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าศาลยังมีแนวความเห็นในเรื่องนี้เป็นสองแนว³⁰
ส่วนกรณีที่เกิดหลังจากการทำสัญญาเข้าชื่อจะเป็นความผิดได้ต้องมีการหลอกลวง
หากผู้ให้เข้าชื่อนำทรัพย์สินไปโดยมิได้มีการหลอกลวง เช่น ลักไป หรือถือวิสาสะ
หยิบไปแล้วไม่คืน ย่อมไม่มีความผิดฐานฉ้อโกง

---

³⁰ตามความเห็นของผู้เขียน ในกรณีผู้ให้เข้าชื่อเข้าชื่อสินค้าจาก
บุคคลภายนอกแล้วเอาสินค้านั้นไปให้ผู้อื่นเช่าต่อ หากระยะเวลาผ่อนชำระราคา
ระหว่างผู้ให้เข้าชื่อกับบุคคลภายนอกยาวกว่าระยะเวลาผ่อนชำระราคาระหว่าง
ผู้ให้เข้าชื่อกับบุคคลอื่น (ผู้เข้าชื่อ) การเข้าชื่อช่วงนี้น่าจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย
เพราะหากผู้เข้าชื่อชำระค่าเช่าซื้อจนครบตามสัญญา ผู้ให้เข้าชื่อก็ไม่สามารถ
โอนทรัพย์สินที่เข้าชื่อให้ได้ และหากผู้ให้เข้าชื่อผิดสัญญากับบุคคลภายนอก บุคคล
ภายนอกย่อมเอาทรัพย์สินนั้นกลับคืนในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ ผู้เข้าชื่อย่อมตก
อยู่ในภาวะถูกเอารัดเอาเปรียบและอาจสูญเงินที่ชำระไปก่อนแล้ว และหาก
ปรากฏข้อเท็จจริงว่า บุคคลภายนอกสมคบกับผู้ให้เข้าชื่อนำทรัพย์สินออกมาให้
ประชาชนเช่าซื้อ แล้วต่อมาผู้ให้เข้าชื่อแก้งฉันทต่อบุคคลภายนอกเพื่อให้บุคคล
ภายนอกเรียกทรัพย์สินคืนจากประชาชน น่าจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 341

พิจารณาว่าการที่ผู้ให้เข้าชื่อนำทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าไปโดยผลกรรมมีความ
ผิดฐานโกงเจ้าหนี้หรือไม่

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 349 บัญญัติว่า "ผู้ใดเอาไปเสีย
ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินอันตน
จำนำไว้แก่ผู้อื่น ถ้าได้กระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับจำนำ ต้องระวาง
โทษ..."

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 350 บัญญัติว่า "ผู้ใดเพื่อมิให้
เจ้าหนี้ของตนหรือของผู้อื่นได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ซึ่งได้ใช้หรือ
จะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ ย้ายไปเสีย ช้อนเร้นหรือโอนไปให้
แก่ผู้อื่นซึ่งทรัพย์สินก็ดี แกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันเป็นความจริงก็ดี ต้อง
ระวางโทษ..."

จะเห็นได้ว่า แม้ผู้ให้เข้าชื่อจะนำทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าไปแต่ผู้ให้เข้าชื่อ
มิใช่ผู้จำนำทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าชื่อ ผู้ให้เข้าชื่อจึงไม่มีความผิดตามมาตรา 349 และ
ไม่ปรากฏว่าผู้เข้าชื่อเป็นเจ้าหนี้ของผู้ให้เข้าชื่อหรือผู้อื่น ซึ่งผู้เข้าชื่อได้ใช้หรือ
จะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล ผู้ให้เข้าชื่อจึงไม่มีความผิดตามมาตรา 350

2.2.2 เมื่อทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าชื่ออยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น

การที่ผู้ให้เข้าชื่อนำทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
นอกจากเป็นการเอาไปจากการครอบครองของผู้เข้าชื่อแล้ว ยังอาจเป็นการ
เอาไปจากการครอบครองของบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เข้าชื่อ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้
2 กรณี คือ

- (1) เมื่อบุคคลอื่นนั้นครอบครองทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าชื่อ โดยอาศัยอำนาจ
ที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (2) เมื่อบุคคลอื่นนั้นครอบครองทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าชื่อโดยผลกรรม

พิจารณาการที่ผู้ให้เข้าชื่อนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อไปโดยผลการจะเห็นได้ว่าผู้ให้เข้าชื่อไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ หรือทำให้เสียทรัพย์

3. ปัญหาอันเกิดจากกรณีทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อถูกริบตามกฎหมาย

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งอันสืบเนื่องมาจากลักษณะของสัญญาเข้าชื่อคือ กรณีที่มีการนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อไปใช้ในการกระทำผิด การขอคืนทรัพย์สินของกลางตามสัญญาเข้าชื่อ มิได้มีบทกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงต้องใช้บทบัญญัติตามหลักทั่วไปของการริบทรัพย์สินที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา หรือหากความผิดที่มีการนำทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อไปใช้เป็นความผิดตามกฎหมายเฉพาะ และกฎหมายเฉพาะนั้นมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการขอคืนของกลางไว้ ก็ต้องใช้หลักเกณฑ์การขอคืนของกลางตามกฎหมายนั้น เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กำหนดหลักเกณฑ์การขอคืนของกลางไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหลักกฎหมายในการคืนของกลางเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ ผู้ร้องขอคืนของกลางได้ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงและไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดและเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาริบทรัพย์สินให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เว้นแต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสีย (ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 35)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 หากยังมีได้มีการชำระราคาครบถ้วน ผู้ให้เข้าชื่อยังเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อ และแม้มีการชำระราคาครบถ้วน หากทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินประเภทที่ซื้อขาย ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว จะต้องมีการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน มิฉะนั้นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของผู้เข้าชื่อไม่บริบูรณ์ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 และมาตรา 1302) โดยกฎหมายมิได้บัญญัติถึงกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิที่ผู้เข้าชื่อ พึงได้จากการผ่อนชำระค่าเข้าชื่อ ซึ่งมีลักษณะเป็นการถ่ายเทกรรมสิทธิ์ระหว่างผู้ให้เข้าชื่อกับผู้เข้าชื่อคือ

เมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้รับเงินค่าเช่าซื้อจากผู้เช่าซื้อผ่อนชำระ ผู้ให้เช่าซื้อก็จะมีส่วนได้เสียในตัวทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อลดลง ในทางกลับกันผู้เช่าซื้อมีส่วนได้เสียในตัวทรัพย์สินนั้นเพิ่มขึ้น

ดังนั้น หากในระหว่างการผ่อนชำระราคาตามสัญญาเช่าซื้อหรือชำระราคาค่าเช่าซื้อครบถ้วนแต่อยู่ระหว่างการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หากมีการนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปใช้ในการกระทำผิด โดยบุคคลต่างๆ กัน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 กรณีดังต่อไปนี้

1) กรณีผู้ให้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไปใช้ในการกระทำผิด ศาลย่อมมีสิทธิริบทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของแผ่นดิน ผู้เช่าซื้อย่อมไม่มีสิทธิขอคืนเพราะยังไม่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ผู้เช่าซื้อที่สุจริตย่อมได้รับความเสียหายเนื่องจากไม่ได้ใช้สอยทรัพย์สิน ไม่มีโอกาสได้กรรมสิทธิ์และต้องสูญเสียเงินที่ผ่อนชำระไปแล้ว หากประสงค์จะได้รับการชดเชยความเสียหายนั้นก็ต้องฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลเป็นคดีแพ่ง ซึ่งทำให้ผู้เช่าซื้อได้รับความเสียหายและเดือดร้อน

หากขณะเกิดการกระทำผิดผู้เช่าซื้อชำระเงินครบถ้วนตามสัญญาแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ย่อมตกแก่ผู้เช่าซื้อทันที ผู้เช่าซื้อย่อมมีสิทธิร้องขอคืนของกลาง เว้นแต่กรณีทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อเป็นทรัพย์สินประเภทที่ซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อยังไม่โอนทันที ต้องมีการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน หากมีการจดทะเบียนหลังการกระทำผิด ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิขอคืนของกลางหรือไม่ เรื่องนี้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยสุจริตภายหลังเกิดการกระทำผิดแล้วแต่ได้กรรมสิทธิ์ก่อนศาลมีคำพิพากษาให้ริบ มีสิทธิขอคืนของกลาง (นัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 119/2506) ผู้เช่าซื้อที่สุจริตมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดจึงมีสิทธิขอคืนของกลางซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อได้

หากกรณีดังกล่าวมีการจดทะเบียนภายหลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ริบของกลางแล้ว ผู้เช่าซื้อที่สุจริตจะมีสิทธิขอคืนของกลางหรือไม่ เรื่องนี้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกลางหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ริบแล้ว ไม่มีสิทธิขอคืนของกลาง เพราะขณะที่ศาลสั่งริบผู้ร้องยังไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกลาง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 665/2532)

หากถือตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนี้ ผู้เช่าซื้อซึ่งมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดแม้ชำระเงินค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้วขณะมีการใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำผิด แต่มีการโอนทางทะเบียนภายหลังจากศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สินดังกล่าว ย่อมไม่มีสิทธิขอคืนของกลางทั้ง ๆ ที่ผู้เช่าซื้อมิบุคคลสิทธิต่อผู้ให้เช่าซื้อครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อทุกอย่าง แบบของนิติกรรมการโอนที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นที่ทำให้ผู้เช่าซื้อที่สุจริต สูญเสียการได้กรรมสิทธิในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

2) กรณีผู้เช่าซื้อหรือบุคคลภายนอกนำทรัพย์สินไปใช้ในการกระทำผิด ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิขอคืนทรัพย์สินของกลางเพราะเป็นเจ้าของ และได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด ซึ่งโดยลักษณะของสัญญาเช่าซื้อแล้ว ไม่มีสภาพบังคับให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องระมัดระวังว่า ผู้เช่าซื้อจะนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไปใช้อย่างไร ในเรื่องนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า ในปัจจุบันผู้ให้เช่าซื้อส่วนมากเป็นนิติบุคคลในรูปบริษัท ห้างหุ้นส่วน ซึ่งการพิจารณาให้ผู้ใดเช่าซื้อสินค้าจะพิจารณาเพียงว่าผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะผ่อนชำระค่าเช่าซื้อ และรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อได้หรือไม่เท่านั้น หากผู้เช่าซื้อผ่อนชำระตามกำหนด ผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่จำเป็นต้องติดตามดูว่าผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ที่ใด ใช้อย่างไร ดังนั้นเมื่อผู้เช่าซื้อหรือบุคคลภายนอกนำทรัพย์สินไปใช้ในการกระทำผิดแล้วถูกศาลสั่งริบ ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นเจ้าของย่อมร้องขอคืนของกลางโดยอ้างว่าไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดได้

สิ่งที่น่าจะพิจารณาต่อไปคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 กำหนดแบบของสัญญาเช่าซื้อให้ทำเป็นหนังสือเท่านั้นไม่ต้องขอจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้นหากบุคคลภายนอกสมคบกับผู้ใช้ทรัพย์สินในการกระทำผิด ทำสัญญาเช่าซื้อล่วงหน้าซึ่งได้มีการใช้ทรัพย์สินเพื่อขอคืนทรัพย์สินที่อาจถูกศาลสั่งริบ ย่อมยากที่จะพิสูจน์ว่าสัญญาเช่าซื้อเกิดขึ้นเมื่อไรอันจะเป็นสิ่งแสดงว่าผู้ให้เช่าซื้อเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นก่อนหรือหลังการใช้ทรัพย์สินกระทำผิด หรือในกรณีที่มีการผ่อนชำระเพียงงวดเดียวแล้ว ผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินไปใช้ในการกระทำผิด ผู้ให้เช่าซื้อย่อมขอคืนของกลางได้ หรือกรณีผู้ใช้ทรัพย์สินไปในการกระทำผิดถึงแก่ความตาย โทษย่อมระงับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 โทษริบทรัพย์สินซึ่งเป็นโทษอุปกรณีย่อมระงับด้วย จะเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

ริบทรัพย์สินอันเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำผิด และเป็นมาตรการเพื่อป้องกันความปลอดภัยของสังคม ไม่บรรลุป่าหมาย เพราะสำหรับผู้เข้าซื้อแล้วเงินที่ผ่อนชำระราคาทรัพย์สินเข้าซื้อ ย่อมอาจถือว่าเป็นค่าใช้สอยทรัพย์สิน และทรัพย์สินนั้นอาจถูกใช้ในการกระทำผิดอีก เพราะไม่สามารถพิสูจน์ว่าผู้ให้เข้าซื้อมีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด หรือเนื่องจากผู้ใช้ทรัพย์สินในการกระทำผิดถึงแก่ความตาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในการค้ำของกลาง ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ให้ผู้ให้เข้าซื้อแก่ผู้ให้เข้าซื้อ ก่อให้เกิดปัญหาคือ เมื่อเปรียบเทียบความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เข้าซื้อกับผู้ให้เข้าซื้อ และความเสียหายที่เกิดต่อสังคมแล้วจะพบว่าการที่ให้ผู้ให้เข้าซื้อขอคืนของกลางได้เพียงเพราะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ โดยมิได้คำนึงถึงการมีส่วนได้เสียที่แท้จริงเหนือทรัพย์สินที่ให้ผู้ให้เข้าซื้อทำให้ผู้ให้เข้าซื้อได้ประโยชน์ฝ่ายเดียว ผู้เข้าซื้อที่เป็นผู้สุจริตจะได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะจะเห็นได้ชัดเจนในกรณีผู้เข้าซื้อผ่อนชำระเงินครบถ้วนแล้ว แต่มีการนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำผิด ก่อนมีการจดทะเบียนนิติกรรมโอนกรรมสิทธิ์อย่างสมบูรณ์

ส่วนความเสียหายที่เกิดต่อสังคม คือทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบยอมตกเป็นของแผ่นดิน หากผู้ให้เข้าซื้อขอคืนทรัพย์สินที่ตนไม่มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนได้เสียไม่เต็มตามราคาทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบ แต่ศาลต้องสั่งคืนทรัพย์สินทั้งหมด เพราะไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้เข้าซื้อหรือบุคคลอื่นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ อันเป็นไปตามลักษณะของสัญญาเข้าซื้อที่กรรมสิทธิ์ยังเป็นของผู้ให้เข้าซื้อ ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วทรัพย์สินในส่วนที่ผู้ให้เข้าซื้อไม่มีส่วนได้เสียสมควรที่จะตกเป็นของแผ่นดิน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม และเมื่อพิจารณาในแง่ที่การริบทรัพย์สินเป็นทั้งโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยแล้ว ลักษณะของสัญญาเข้าซื้อที่มีลักษณะเปิดโอกาสให้ผู้ให้เข้าซื้อขอคืนของกลางได้โดยง่าย ทั้งที่ผู้ให้เข้าซื้ออยู่ในฐานะที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้โดยไม่เดือดร้อนอัน เนื่องจากข้อกำหนดในสัญญาเข้าซื้อและมีโอกาสที่จะเลือกขายทรัพย์สินดังกล่าวได้ จึงเป็นช่องทางให้มีการนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำผิดอีกได้